

## **Критеријуми оцењивања наставе српског језика и књижевности по нивоима**

**ОСНОВНИ НИВО – довољан (2)**

**СРЕДЊИ НИВО – добар (3) и врло добар (4)**

**НАПРЕДНИ НИВО – одличан (5)**

### **І РАЗРЕД**

#### **Основни ниво**

#### **Књижевност**

- Подела на књижевне родове и врсте; препознавање примера из уџбеника;
- Подела и карактеристике народне књижевности;
- Избор из текстова народне књижевности;
- Подела драме; драма - карактеристике; *Антигона* (фабула, ликови)
- Основне карактеристике књижевности Старог века; *Еп о Гилгамешу* (фабула, ликови)
- Основне карактеристике хебрејске књижевности; *Библија, Легенда о потопу*
- Појава словенске писмености; развој језика и писма; представници периода и њихова дела;
- Рад Ћирила и Методија;
- Заслуге Светог Саве за веру и културу;
- Поетика хуманизма и ренесансе; представници епохе; *Ромео и Јулија* (фабула, ликови, репродукција)
- Поетика барока и класицизма; Молиер, *Тердиџа* (ликови, фабула, етапе драмске радње).

#### **Из области граматике ученик треба да:**

- зна особине и врсте гласова;
- дели реч на слоге у једноставнијим примерима;

- примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама;
- уочава разлику између књижевне и некњижевне акцентуације.

**Из области разумевања текста, писаног изражавања и лексике ученик треба да:**

- разуме текст који наглас и у себи чита;
- разликује уметнички и неуметнички текст;
- уме да одреди сврху текста;
- зна и користи оба писма;
- саставља разумљиву и граматички исправну реченицу;
- саставља текст који уме да организује у смисаоне целине;
- познаје основне лексичке појаве-једнозначност и вишезначност;
- познаје основне лексичке односе- синонимију, антонимију, хомонимију.

**Средњи ниво**

**Књижевност**

- Подела на књижевне родове и врсте; анализа примера из уџбеника уз помоћ наставника;
- Подела и карактеристике народне књижевности; анализа текстова народне књижевности уз помоћ наставника (композиција, стилска изражајна средства, тематско- мотивска структура);
- Подела драме; драма - карактеристике; карактеристике трагедије; *Антигона* (композиција, карактеризација ликова);
- Карактеристике хебрејске књижевности; *Библија*- избор из јеванђеља, подела на Стари и Нови завет;
- Споменици српске средњовековне књижевности, *Мирослављево јеванђеље*, *Слово о писменима*;
- Житија средњовековне књижевности, анализа уз помоћ наставника;

- Поетика хуманизма и ренесансе, *Канцонијер*, *Ромео и Јулија*, *Дон Кихот* (самостална интерпретација, анализа ликова);

- Поетика барока и класицизма; представници епохе; Молиер, *Тврдица* (композиција, ликови, драмски сукоб).

### **Из области граматике ученик треба да:**

- зна особине и поделу гласова;
- дели речи на слоге;
- одређује место акцента у речи и зна основна правила акценатске норме;
- препознаје гласовне промене.

### **Из области разумевања текста, писаног изражавања и лексике ученик треба да:**

- чита текст користећи различите стратегије читања;
- познаје врсте неуметничких текстова-реклама, технички опис;
- саставља наративни и дескриптивни текст који је целовит и кохерентан;
- познаје метонимију као лексички механизам.

## **Напредни ниво**

### **Књижевност**

- Подела на књижевне родове и врсте; самостална анализа примера из уџбеника, тематско-мотивска структура приповедака *Рани јади*

- Карактеристике античке трагедије на примеру *Антигоне* (трагични јунак, трагична кривица, катарза); истраживачки задаци;

- Самостална интерпретација текстова народне књижевности; лик Хасанагинице условљен друштвено-историјским приликама; лик Бановић Страхиње условљен друштвено-историјским приликама; мотиви и стилска изражајна средства у народној књижевности;

- Поетика Старог века; *Пјесма над пјесмама* (самостална анализа); паралела *Легенде о потону* и *Епа о Гилгамешу*;

- Развој српског језика до 19. века; паралела *Житија Светог Саве* и *Житија Светог Симеона*, средњовековна поезија, Слово љубве, Похвала кнезу Лазару, историјска подлога; утицај Библије на српску средњовековну књижевност
- Петраркистичка поезија, *Канцонијер*, *Ромео и Јулија*, дубровачки петраркисти (самостална интерпретација дела); истраживачки задаци
- Одлике барокног стила у Гундулићевом *Осману*, класицистичка комедија на примеру Молиеровог *Тврдице*.

#### **Из области граматике ученик треба да зна:**

- дели речи на слоге у сложеним примерима;
- познаје гласовне промене и уме да их препозна;
- зна и у свом говору примењује акценатску норму.

#### **Из области разумевања текста, писаног изражавања и лексике ученик треба да:**

- проналази, уздваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих- према датим критеријумима;
- организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе;
- одређује наслове тексту и поднасловима деловима текста;
- уме да одреди значења непознатих речи и израза.
- 

## **II РАЗРЕД**

### **Основни ниво**

#### **Књижевност**

- Основне одлике просветитељства у Европи; представници;
- Живот и рад Доситеја Обрадовића;
- Поетика романтизма; представници у Европи;
- Живот и рад Вука Караџића као зачетника српског романтизма;
- *Чича Готио*, *Ревизор*, *Ана Каређина* (ликови, фабула);

- Основне одлике и представници српског реализма; избор приповедака српских реалиста; теме и мотиви књижевности реализма

- Српска реалистичка драма -избор

### **Из области граматике ученик треба да:**

- препознаје врсте речи;
- зна основне граматичке категорије променљивих речи;
- примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи.

### **Из области разумевања текста, писаног изражавања и лексике ученик треба да:**

- препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима;
- разликује основне делове текста и књиге;
- свој језик прилагођава медијуму изражавања- говор или писање;
- влада основним жанровима писане комуникације- саставља писмо, попуњава различите обрасце и формуларе;
- препознаје различита значења вишезначних речи које се употребљавају у контексту свакодневне комуникације.

## **Средњи ниво**

### **Књижевност**

- Поетика просветитељства, представници

- Значај Доситеја Обрадовића за српску културу ; *Писмо Харалампију, Живот и прикљученија*, анализа уз помоћ наставника;

- Поетика романтизма; Виктор Иго, *Предговор Кромвелу* ,

- Вук Караџић као реформатор језика, књижевни критичар, историчар , сакупљач народних песама и биограф;

- Српски романтизам; представници; утицај народног језика на српске романтичаре; мотиви романтизма у делима ;

- Поетика реализма; Балзак, *Предговор људској комедији*;

- Врсте и карактеристике српске реалистичке прозе; избор приповедака српских реалиста; теме и мотиви књижевности реализма; анализа уз помоћ наставника;
- Српска реалистичка драма –избор (ликови, фабула, врста комедије).

### **Из области граматике ученик треба да:**

- познаје врсте речи;
- препознаје подврсте речи;
- уме да одреди облик променљиве речи.

### **Из области разумевања текста, писаног изражавања и лексике ученик треба да:**

- зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима;
- препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове;
- саставља вест, реферат и извештај.

## **Напредни ниво**

### **Књижевност**

- Поетика просветитељства; представници, идеје; истраживачки задаци (пр Паралела између Молиеровог и Стеријиног "Тврдице");
- Значај Доситеја Обрадовића за српску културу ; *Писмо Харалампију, Живот и прикљученија*, самостална анализа, уочавање идеја европских рационалиста у Доситејевим делима;
- Поетика романтизма; Виктор Иго, *Предговор Кромвелу* ; бајронизам у делима европских романтичара; самостално уочавање романтичарских тема и мотива у делима европских романтичара;
- Вук Стефановић Караџић као реформатор језика, књижевни критичар, историчар и биограф; истраживачки задаци;
- Српски романтизам; представници; значај 1847.године за српски језик и културу; истраживачки задаци (пр. Елементи народне књижевности у делима српских романтичара; Мотив мртве драге у делима српских песника романтизма);
- Поетика српског реализма; представници ; самостална интерпретација српске приповедачке прозе; уочавање реалистичних мотива и тема; Светозар Марковић , *Певање и мишљење* (тумачење и значај програмског текста); разумевање и самостална

интерпретација разлике између књижевног стваралаштва романтизма и реализма; истраживачки задаци (пр. сукоб старог и новог у делима српских реалиста);

- Појава психолошке и сатиричне приповетке; критика друштва у делима српских реалиста; интерпретација ликова.

#### **Из области граматике ученик треба да:**

- познаје подврсте речи;
- користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама;
- саставља аргументативни текст;
- одређује значења речи и израза на основу њиховог порекла или контекста у коме су употребљени;
- издваја кључне речи и резимира текст.

### **III РАЗРЕД**

#### **Основни ниво**

##### **Књижевност**

- Модерна у светској и српској књижевности; представници, теме и мотиви;
- Чехов, *Ујка Вања* (фабула, ликови)
- Борислав Станковић, *Коштанa*, *Нечиста крв* (фабула, ликови)
- Међуратна и ратна књижевност, одлике, представници;
- Иво Андрић, *На Дрини ћуприја* (фабула, ликови);
- Милош Црњански, *Сеобе* (фабула, ликови);
- Растко Петровић, *Људи говоре* (фабула, ликови)
- одлике и представници модерне српске поезије, избор;
- Петар Кочић, *Мрачајски прото*, *Јазавац пред судом* (фабула, ликови);
- Европска књижевност у првим деценијама двадесетог века; представници;

#### **Из области граматике ученик треба да:**

- разликује просте речи од твореница;
- препознаје корен речи;
- гради реч према задатом значењу на основу постојећих творбених модела;
- препознаје синтаксичке јединице-реч, синтагму, предикатску и комуникативну реченицу.

**Из области разумевања текста, писаног изражавања и лексике ученик треба да:**

- проналази издваја основне информације из текста према датим критеријумима;
- разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног;
- зна да се служи Правописом- школским издањем;
- примењује правописну норму у једноставним примерима;
- зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневnoj комуникацији и школским текстовима.

**Средњи ниво**

**Књижевност**

- Модерна у светској и српској књижевности; представници, теме и мотиви; стилска изражајна средства;
- Чехов, *Ујка Вања* (одлике модерне драме);
- Борислав Станковић, *Коштана*, *Нечиста крв* (анализа уз помоћ наставника);
- Поетика међуратне и ратне књижевности на примерима стваралаштва песника ове епохе;
- Иво Андрић, *На Дрини ћуприја* (анализа уз помоћ наставника);
- Милош Црњански, *Сеобе* (фабула, ликови, историјска подлога романа, анализа уз помоћ наставника);
- Растко Петровић, *Људи говоре* (интерпретација уз помоћ наставника);
- Одлике и представници модерне српске поезије (анализа песама по избору уз помоћ наставника);

- Петар Кочић, *Мрачајски прото, Јазавац пред судом* (друштвено-историјска подлога, анализа уз помоћ наставника)

- Европска књижевност у првим деценијама двадесетог века; представници; анализа дела предвиђених програмом уз помоћ наставника.

### **Из области граматике ученик треба да:**

- познаје основне начине грађена речи- извођење, слагање, комбинована творба, претварање;
- препознаје подврсте синтаксичких јединица- врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица.

### **Из области разумевања текста, писаног изражавања и лексике ученик треба да:**

- проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих;
- зна основне особине говорног и писаног језика;
- одређује значења речи непознатих и израза- сложенији примери.

## **Напредни ниво**

### **Књижевност**

- Модерна у светској и српској књижевности; представници, теме и мотиви; стилска изражајна средства; симболизам и експресионизам;

- Чехов, *Ујка Вања* ( одлике модерне драме, компарација драмских врста модерне);

- Сукоб старог и новог у делима Боре Станковића; психолошка анализа ликова; истраживачки рад (*Посебности поетике Б. Станковића*);

- Иво Андрић, *На Дрини ћуприја* (анализа, самостална интерпретација, повезивање а делима обрађеним у претходним разредима), истраживачки задаци ( Симболика мостова у делима Иве Андрића);

- Милош Црњански, *Сеобе* ( историјска подлога романа, карактеризација ликова, колективни јунак), истраживачки задаци (Психологија колективног лика, Символи у роману Милоша Црњанског)

- Растко Петровић, *Људи говоре* (експресионистичке одлике романа);
- Модерна српска поезија, анализа песама, симболистички мотиви, паралела између стваралаштва песника;
- Мајаковски, стваралаштво; одлике поеме у његовим делима;
- Петар Кочић, *Мрачајски прото, Јазавац пред судом*, анализа ликова, паралела са градивом претходних разреда. историјска подлога;

#### **Из области граматике ученик треба да:**

- познаје и именује подврсте синтаксичких јединица- врсте синтагми, независне и зависне предикатске реченице;
- препознаје корен речи, префиксе, суфиксе, изводи нове врсте речи од датих.

#### **Из области разумевања текста, писаног изражавања и лексике ученик треба да:**

- изводи из текста аргументе;
- изводи закључке;
- пише приказ књиге, филма, позоришне представе;
- пише репортажу и расправу;
- зна значења речи у научнопопуларним текстовима и правилно их употребљава.

## **IV РАЗРЕД**

### **Основни ниво**

#### **Књижевност**

- Смисао и задаци проучавања књижевности; улога књижевности у човековом животу, однос читаоца и дела; однос писца и књижевног дела;
- стварање књижевноуметничког дела; специфичности поезије Бранка Миљковића; композиција песме (врсте, строфе, стиха и риме);
- Слојеви књижевног дела (препознавање уз помоћ наставника на примерима из уџбеника);
- Аналитички и синтетички круг књижевног дела;

- Методе проучавања књижевности, хронологија, основне одлике, најзначајнији теоретичари; препознавање различитих приступа књижевном делу у примерима из уџбеника;

- Семјуел Бекет, *Чекајући Годоа*, појам и смисао драме апсурда;

- Савремена светска књижевност; основне одлике, представници;

- Албер Ками, *Странац*, (фабула, ликови)

- Савремена српска књижевност, представници, одлике;

- Иво Андрић, *Проклета авлија*, Б.Пекић, *Време чуда* (ликови, фабула)

- Савремена српска поезија, представници, циклуси песама, збирке, специфичности стваралаштва;

- Савремена српска драма, *Балкански шпијун* (ликови, фабула, етапе драме).

### **Из области граматике ученик треба да:**

~ разликује основне врсте независних реченица;

~ правилно употребљава падеже у синтагми и реченици;

~ правилно употребљава глаголске облике.

### **Из области разумевања текста, писаног изражавања и лексике ученик треба да:**

~ повезује информације и идеје изнете у текст;

~ уочава односе и доноси закључке;

~ има изграђену језичку толеранцију;

~ служи се речницима, приручницима и енциклопедијама;

~ одређује значења речи и израза на основу контекста у коме су употребљени.

## **Средњи ниво**

### **Књижевност**

- Смисао и задаци проучавања књижевног дела; И. Секулић, *О култури*, И. Андрић, *Разговор са Гојом* (тема, лични доживљај, појам субјективног и објективног у књижевности);

- Стварање књижевног дела( рима, стих,строфа,цезура,метрика), анализа поезије Бранка Миљковића уз помоћ наставника;
- Језичко уметничко дело; делови аналитичког и синтетичког круга уметничког дела;
- \_ Методе изучавања уметничког дела; хронологија; одлике; најзначајнији теоретичари;
- анализа песама Васка Попе, Д. Максимовић и Бранка Миљковића уз помоћ наставника;
- Семјуел Бекет, *Чекајући Годоа* (карактеризација ликова, значај дијалога, драма апсурда);
- Албер Ками, Странац (фабула, карактеризација лика Мерсоа);
- Савремена српска књижевност , представници, одлике;
- Иво Андрић, *Проклета авлија*, Б.Пекић, *Време чуда* (анализа дела уз помоћ наставника, одлике савремене српске прозе у делима Пекића и Андрића);
- Савремена српска поезија, представници, циклуси песама, збирке, специфичности стваралаштва;
- Савремена српска драма, *Балкански шпијун*(ликови, фабула, етапе драме, значај историјског тренутка).

### **Из области граматике ученик треба да:**

- ~одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима;
- ~препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици;
- ~препознаје главна значења и функције глаголских облика.

### **Из области разумевања текста, писаног изражавања и лексике ученик треба да:**

- ~препознаје став аутора ;
- ~зна правописну норму и примењује је у већини случајева;
- ~одређује значења речи на основу контекста у којима су употребљене.

## **Напредни ниво**

### **Књижевност**

- Смисао и задаци проучавања књижевног дела, И. Секулић, И. Андрић ( анализа текстова из уџбеника), истраживачки задаци (самостална израда есеја)

- Стварање књижевног уметничког дела, композиција песме (врсте риме, стиха, строфе, метрика и версификација);
- Бранко Миљковић, *Ватра и ништа*, (самостална анализа песама по избору);
- слојевита структура дела (самостална анализа примера из уџбеника);
- Примена Кајзерове теорије при самосталној анализи песме Васка Попе, *Очију твојих да није*;
- Методе изучавања уметничког дела; хронологија; одлике; најзначајнији теоретичари; истраживачки задатак (Примена одређене методе при самосталној критици одабраног књижевног дела);
- Анализа песама по избору из збирки *Кора, Ватра и ништа, тржим помиловање*;
- Семјуел Бекет, Чекајући Годоа, (драма апсурда), истраживачки задаци (Метафорика чекања у Бекетовој драми);
- А.Ками, *Странац*, истраживачки задаци (Мерсоов свет апсурда или апсурдност света);
- Самостална анализа циклуса песама савременог српског песника;
- Иво Андрић, *Проклета авлија*, Б.Пекић, *Време чуда* (анализа дела, одлике савремене српске прозе у делима Пекића и Андрића);
- Меша Селимовић, *Дервиш и смрт* паралела са Андрићевим стваралаштвом;
- Савремена српска драма, *Балкански шпијун* (ликови, фабула, етапе драме, значај историјског тренутка); радио и телевизијска драма (специфичности и разлике).

### **Из области граматике ученик треба да:**

~познаје главна значења падежа;

~познаје главна значења глаголских облика- уме да их објасни и зна терминологију у вези са њима.

### **Из области разумевања текста, писаног изражавања и лексике ученик треба да:**

~чита и тумачи сложеније елементе текста- вишеструке легенде, табеле и дијаграме;

~зна и доследно примењује правописну норму;

~зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним текстовима, намењеним младима, и правилно их употребљава.

